

Yhteenveto:**Suomen Atlantti-Seuran Nuorten järjestämä keskustelutilaisuus
”Naton Riian huippukokouksen haasteet”***Laatinut Martti Setälä*

Keskustelutilaisuus järjestettiin maanantaina 16.10.2006 klo 18–19.30 Bruuveri ravintolassa, Kampin liikekeskuksessa, Helsingissä. Alustajina toimivat neuvotteleva virkamies Otto Saxén puolustusministeriöstä ja tutkija Charly Saloniusta Ulkopoliittisesta instituutista.

Otto kertoi alustuksessaan Naton Riian huippukokouksen asialistasta ja Charly pureutui Naton kehitykseen laajemmin. Kuulijat (11) kävivät alustusten jälkeen puhujavieraiden kanssa pitkän ja tiiviin keskustelun. Seuraavassa on tiivistelmä alustuksista ja keskustelusta.

Otto Saxén

- Riian huippukokous 28.-29.11. pidetään vain Naton jäsenille, eli paikalle ei kutsuta kumppanuusmaita kuten tehtiin mm. Prahassa 2002 ja Istanbulissa 2004.
- Liittouma on edelleen voimakkaan muutoksen keskellä. Sotilaallinen muutosprosessi eli ”transformaatio” on keskeisenä kysymyksenä asialistalla Riiaassa.
- Riian lopullinen asialista on vielä auki, mutta siellä arvioidaan olevan ainakin seuraavia kysymyksiä:

Transformaatio

- Jo aiemmin alulle laitettujen projektien seuranta
  - Sotilaallisten voimavarojen kehittäminen (Prague Capabilities Commitment)
  - Komentorakenteen uudistus
  - Liittouman puolustuskyvyn kehittäminen joukkotuhoaseiden uhkia vastaan
  - Terrorismin vastainen toiminta
  - Ohjuspuolustus
  - Yhteisen maavaltionjärjestelmän kehittäminen
- Nato Response Forcen (NRF)¹ täyden toimintavalmiuden mahdollinen toteaminen. Moni Nato-maa toivoo Riiaasta julistusta täydestä toimintavalmiudesta. On kuitenkin mahdollista, että täyttä toimintavalmiutta ei saavuteta. NRF on kohdannut ongelmia mm. siksi, ettei rotaatioiden voimavarapuuotteita ole kyetty täyttämään. NRF:n rahoitustapa on myös koettu epäoikeudenmukaiseksi, koska vuorollaan valmiusvuorossa olevat maat joutuvat maksamaan NRF:n mahdollisesta operaatioon lähettamisestä koituvat kustannukset. Siksi Naton piirissä on keskusteltu myös yhteisrahoituksen mahdollisuudesta.
- Strategisen ilmakuljetuskyvyn kehittäminen.
- Erikoisjoukkoaloite, jonka puitteissa on tarkoitus kehittää yhteistyötä mm. erikoisjoukkojen koulutuksen ja doktriinin osalta.
- Laaja-alainen poliittisen ohjauksen hyväksyminen valtionpäämiestasolla
- Yhteiset rahoitusjärjestelyt ja jäsenvaltioiden puolustusmenojen tavoitetaso

---

¹ NRF on noin 25 000 miehen vahvuinen kaikista aselajeista koostuva nopean valmiuden joukko. NRF voi suorittaa kaikkia liittokunnan toimintoja yhteisestä puolustuksesta kriisinhallintaan sekä humanitäärisiin ja pelastusoperaatioihin.

Operaatiot

- ISAF operaatio Afganistanissa on muuttunut jälleenrakennustyypisistä tehtävistä. Erityisesti maan eteläosissa on taisteltu ja tilanne on ollut vaikea. Siellä on tullut myös henkilöstötappioita. Liittoumalla on ollut ongelmia saada tavoitetasoa vastaava määrä miehiä operaatioon. Toinen ongelma on ollut, että operaatiolla on ollut voimavarapuuutteita.
- KFOR operaatio Kosovossa on edelleen Naton vastuulla. Alueella on ollut rauhallista. Operaation jatko riippuu siitä, miten YK:n neuvottelut Kosovon asemasta onnistuvat.
- Natolla on myös muita operaatioita, mm. koulutustuen antaminen Irakin turvallisuusjoukoille ja terrorismin torjuntaoperaatio Active Endeavour Välimerellä.

Laajentuminen

- Päätöksiä uusista jäsenistä ei ole odotettavissa, mutta Balkanin MAP-maille, Albanialle, Kroatialle ja Makedonialle, annettaneen jokin myönteinen viesti koskien vuoden 2008 huippukokousta.
- Georgia on jo edennyt Nato-kumppanuudessaan tiivistettyyn dialogiin, joka edeltää jäsenyyteen johtavaa Membership Action Plan (MAP) prosessia.
- Ukraina on ollut kiinnostunut Nato-jäsenyydestä ja MAP-ohjelmasta. Kuitenkin nykyisessä poliittisessa tilanteessa sen lähentyminen Natoon on toistaiseksi pysähdyksissä.
- Oma kysymyksensä on se, miten Naton ja esim. Bosnia-Herzegovinan, Serbian ja Montenegron suhteet edistyvät.

Kumppanuudet

- Naton kumppanuusohjelmien kehittämisestä tuskin tullaan tekemään suuria päätöksiä Riiassa, vaan niitä nähtäneen vuonna 2008.
- PfP-maiden lisäksi kumppanuuskysymys koskee myös Välimeridialogin maita, Istanbul Cooperation Initiativen maita ja ns. kontaktimaita.

Muut kysymykset

- Lähi-idän koulutusaloitteesta saatetaan päästä sopimukseen.

Lopuksi

- Naton uuden roolin ja tehtävien kirjon määrittelemisestä ei ole vielä selvää konsensusta kaikkien jäsenmaiden kesken. Esillä olleet kysymykset liittyen roolin vahvistamiseen jälleenrakennuksessa, energiaturvallisuudessa, koordinaatioon siviilitoimijoiden kanssa tai EU-Nato yhteistyö eivät edistyne merkittävästi Riiassa.
- Kokousta valmisteltaessa Natolla on kyllä monta haasteellista kysymystä edessään, mutta suuria periaatteellisia korkean profiilin päätöksiä ei näillä näkymin ole odotettavissa.

Charly Salonijs-Pasternak

- Jäsenmaiden prioriteettina on pitää Nato elossa – puheet Naton kuolemasta ovat liioiteltuja.
- Vuosien 1999 ja 2002 huippukokouksissa päätettiin Naton nykysuunnasta, jossa keskitytään kriisinhallintaan ja valmistaudutaan toimimaan globaalisti.
- Seuraavassa pohditaan, mitä hyötyä on globaaleista kumppanuuksista, miten kriisinhallinta painotus ja yhteinen puolustusvelvoite sopivat yhteen sekä pohditaan EU-Natosuhdetta.

Globaalit kumppanuudet

- Tuovat laajempaa legitimizeettiä eli hyväksyttävyyttä toimintaan.
- Lisää tukikohtia ja tukialueita toiminnalle

- Lisää joukkoja liittokunnan operaatioiden käyttöön ja lisää maksajia operaatioille
- Miten laajennetut kumppanuudet ja laajentunut jäsenkunta vaikuttavat Natoon?
  - On esitetty huolia yhteisen puolustuksen uskottavuuden kärsimisestä.
- Miten hyvä on globaali toimintakyky?
  - Eurooppalaisten maiden puolustusjärjestelmät ovat vielä kylmän sodan rakenteissa, eivätkä pysty lähettämään riittävästi joukkoja ulkomaille kriisinhallintaoperaatioihin.
    - Erityisesti kuljetuskyvyssä on merkittäviä puutteita.
  - NRF tulee todennäköisesti toimimaan lähinnä kriisinhallintaoperaatioissa.
    - USA on todennut Kosovon sodan yhteydessä, ettei se halua osallistua avoimiin sotaoperaatioihin Naton kautta, koska yhteinen päätöksenteko on liian jäykkä tehokkaiden operaatioiden toteuttamiseen. Se tukee kuitenkin NRF:n toimintamallia, koska sen uskotaan auttavan Euroopan armeijoita uudistumaan kansainvälisen kriisinhallinnan haasteisiin sopivammaksi.
  - On ollut myös puhetta SRF-joukkojen perustamisesta jälleenrakennusoperaatioita varten (Stability and Reconstruction Force).

Kriisinhallinta vs. yhteisen puolustuksen painotus

- Nämä tehtävät eivät välttämättä ole toisiansa poissulkevia.
  - Kollektiivinen puolustus ja kriisinhallinta vaativat silti erilaisia joukkoja
- Venäjä on usein nostettu syyksi, miksi kollektiivinen puolustus (artikla 5) pitäisi pitää aktiivisena ja uskottavana. Kuitenkin Venäjä ei ole keskenen Naton uhka-arvioissa. Nähdään, ettei maalla ole seuraavien 15-20 vuoden aikana kykyä aloittaa suurhyökkäystä.

EU-Nato yhteistyö

- USA karsastaa EU:n oman, yhtenäisen puolustusyhteistyön tiivistymistä
- USA ei näe Natoa kumppanina vaan työkalupakkina ja poliittisen tuen lähteenä
  - USA ei näe, että Nato kykenisi osallistumaan koviin sotilasoperaatioihin (avoin sodankäynti), mikä laskee organisaation arvoa sen silmissä
- USA pyrkii tekemään Natosta keskeisen turvallisuuspoliittisen päätöksentekofoorumin. Muuten vaarana on, että se joutuisi huomioimaan EU:n erillisenä ja yhtenäisenä toimijana.
  - Natossa USA pystyisi kohtaamaan suurimman osan Euroopan valtioista yksittäin eikä yhtenäisenä blokkina.
  - Toisaalta voi olla, että Natoon tulee jonain päivänä oma EU:n tuoli, jolloin tilanne muuttuisi. Tämä on kuitenkin kaukana tulevaisuudessa, jos koskaan.

Avoin keskustelu

Seuraavassa esitetään joitakin avoimessa keskustelussa esiin nousseita huomioita

- Mikäli Afganistanin operaatio epäonnistuisi, voisi johtaa uudelleenarvioon Naton toimenkuvassa. Miten kävisi globaalien kriisinhallintapainotuksen? Ehkä yhteisen puolustuksen asema nousisi jälleen keskeisemmäksi. Toisaalta vaikutus ei välttämättä olisi merkittävä ja pitkäkestoinen. Esim. YK taisteli Kongossa jo 1960-luvulla. Operaation epäonnistuminen johti YK:n rauhanturvatoiminnan ”hiljentymiseen” joksikin aikaa, jonka jälkeen se aktivoitui uudelleen.
  - Afganistanissa kaikki länsimaiset toimijat nähdään puolueellisina osapuolina.
- USA:ssa ollaan termi terrorismin vastainen sota on menettänyt suosiotaan, mutta on alettu puhua pitkästä sodasta, eli pyritty valmistamaan kansakuntaa sukupolvia kestävään kamppailuun terrorismia vastaan.
- Natomaat eivät ole yhtenäinen joukko, vaan liittokunnan sisällä on useita jakolinjoja.
  - Eurooppalaisilla ei yhtenäistä blokkia Natossa

- Riippuu asiakysymyksestä, mitkä maat ovat puolesta tai vastaan.
  - Saksa ja Britit näkevät EU:n taisteluosastot osana Naton toimintaa
  - Ranska näkee EU:n taisteluosastot alkusoittona EU:n yhteiselle puolustukselle
- Uusien ja vanhojen jäsenmaiden välinen jakolinja ei ole yksiselitteinen.
- Merkittävä Naton rooli on se, että se on ainoa kansainvälisiä sotilaallisia standardeja ja normeja tuottava organisaatio.

Lopuksi

Keskustelu oli tiivis ja polveileva. Siksi siitä ei saanut tiivistettyä ja otettua kuin hyvin harvoja ja irrallisia kommentteja. Raportin koostaja antaa mielellään pyynnöstä lisätietoja tilaisuuden annista sekä voi välittää lisäkysymyksiä asiantuntijavieraille.

Paikallaolijat saivat kuitenkin keskustelusta hyvän ja kattavan kuvan sekä Riian huippukokouksen asialistasta että Naton haasteista laajemminkin.

Kiitos alustajille ja osallistujille – keskustelu jatkuu toiste ja toisaalla. Toinen syksyn 2006 keskustelu käsitteli Afganistania ja pidettiin 6.11. Siitä toisessa tiivistelmässä.